

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

DĖL ASMENS VARDŲ IR PAVARDĖS RAŠYMO DOKUMENTUOSE ĮSTATYMO NR. XIV-903 3 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO

1. Įstatymo projektą rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo Nr. XIV-903 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas norint sudaryti galimybę moterims suteikti pavardę su galūne -a ar -ia, jeigu pavardė yra daroma iš vyriškos pavardės, turinčios galūnę -a ar -ia (pvz. Šarka, Stundžia).

Šio Įstatymo projekto rengimą paskatino gauti kreipimaisi iš gyventojų dėl susiklosčiusios padėties, kai moterys, pasirinkdamos vyro pavardę, gali rinktis tik galūnę -ienė arba -ė, net jeigu vyro pavardė yra moteriškos giminės ir baigiasi galūne -a ar -ia. Tai sukuria situacijas, kai tam tikrais atvejais moteriškos giminės asmens pavardė negali būti tokia pati kaip egzistuojantis moteriškos giminės žodis, nes tai prieštarauja galiojančiam moteriškų pavardžių darybos reglamentavimui. Šiuo Įstatymo projektu siekiama numatyti išimtį lietuvių pavardžių sistemoje ir leisti moterims vadintis tokia pačia pavarde kaip ir vyriškos giminės asmuo, iš kurio perimama pavardė, jeigu ši pavardė yra moteriškos giminės.

Dabartiniame reglamentavime galima įžvelgti diskriminacijos apraiškų – moterų, kurių vyrų pavardės yra moteriškos giminės ir baigiasi -ė (pvz. Dirsė), turi teisę turėti tokią pačią pavardę, kaip ir jų vyrai, tačiau tokia teisė nėra suteikiama moterims, kurių vyrų pavardės yra moteriškos giminės ir baigiasi -a ar -ia. Tai sukuria skirtingas sąlygas moterims turėti tokią pačią pavardę kaip ir jų vyrai, nepaisant to, kad ir vienu, ir kitu atveju, vyro pavardė yra moteriškos giminės.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas aplinkybes, šio Įstatymo projekto tikslas yra suteikti galimybę visoms moterims laisvai pasirinkti pavardės darybos formą (įskaitant ir galūnes -a ar -ia), jeigu ji yra daroma iš moteriškos giminės vyriškos pavardės.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto iniciatorė ir rengėja – Seimo narė Ieva Pakarklytė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu moterų pavardžių daryba yra reglamentuojama Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2003 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. N-2(87) „Dėl moterų pavardžių darymo“. Jame nurodyta, kad moterų pavardės daromos iš pamatinės vyriškos pavardės su priesagomis -aitė, -ytė, -utė, -(i)ūtė arba -ienė, -(i)uvienė.

Taip pat nurodyta, kad, kai norima turėti (suteikti) pavardės formą, kuri nenurodytų šeiminės padėties, pavardė iš vyriškos pavardės gali būti daroma su galūne –ė. Nutarime įtvirtinta, kad, kai vyriška pavardė turi galūnę -ė, moteriška pavardė lieka nepakitusi, pvz.: Lapė, Kregždė.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Šiuo įstatymo projektu siūloma moters pavardės darymą reglamentuoti įstatymo lygmeniu tais atvejais, kai norima suteikti moterišką pavardę su galūne -a ar -ia, daromą iš vyriškos pavardės, turinčios galūnę -a ar -ia. Įstatymu reglamentuoti pavardės darymą siūloma dėl to, kad tai susiję ne tik su kalbos normomis, tačiau ir asmens privačiu gyvenimu.

Laukiami teigiami rezultatai – didesnė pasirinkimo laisvė renkant moters pavardės darybos būdą ir pašalinamos diskriminacijos apraiškos, kuomet moters galimybė turėti tokią pačią moteriškos giminės pavardę kaip vyras yra lemiamą nuo jos nepriklausančių aplinkybių – vyro pavardės galūnės.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymo priėmimas neturės įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymo įgyvendinimas neturės pasekmių verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Įstatymą inkorporuojant į teisinę sistemą, kitų įstatymų priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymas reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir jos įgaliotos institucijos pagal kompetenciją iki 2023 m. gruodžio 31 d. turi priimti šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymui įgyvendinti nereikės papildomų valstybės biudžeto lėšų.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Gauta doc. dr. Antano Smetonos parengta specialisto išvada.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „pavardė“, „moteris“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.